

Mekling

Tvistemål er betegnelsen på en rettslig, sivil tvist mellom private parter, og som behandles av en domstol. Med private parter menes både fysiske personer og såkalte juridiske personer, slik som bedrifter, organisasjoner, kommunen eller staten.

Sivile tvister omfatter typisk saker som omhandler erstatning, kontrakter, familie, arv, skifte og lignende.

Fra 1. januar 2008 er tvistemål regulert av den nye tvisteloven.

Alternativ tvisteløsning

Fra første januar 2008 skal alle sivile tvister behandles etter ny tvistelov. Loven har blant annet som formål å bedre folks tilgang til rettslig konfliktløsning både utenfor og innenfor domstolene, og den legger i stor grad opp til mekling av saker. Dommerne gis en mer sentral rolle enn før når det gjelder mekling og saksstyring. Loven slår fast at saksbehandlingen og kostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning, og at ulikhet i ressurser hos partene ikke skal være avgjørende for sakens utfall.

Etter den nye loven er det tre måter å behandle sivile tvister på i domstolene:

- Krav med tvistebeløp på opptil 125 000 kroner (2G) følger reglene om småkravsprosess. Det betyr at rettsbehandlingen forenkles, og at prosessen blir billigere og mer effektiv.
- I tilfeller der flere har like krav mot samme motpart, kan saken føres som et gruppesøksmål. Det innebærer blant annet at man spleiser på utgiftene og utnevner en grupperepresentant.
- De fleste andre krav behandles som før etter reglene om alminnelig rettsbehandling, såkalt allmennprosess.

I tillegg åpner den nye tvisteloven opp for rettsmekling. Denne nyordningen har som formål å mekle mellom partene i et forsøk på å finne en løsning, slik at saken slipper å havne i retten og eventuelt i rettsmekling.

Alternativ tvisteløsning

Domstolene er ikke eneste sted for behandling av sivile tvister. Før stevning tas ut, pålegger tvisteloven at partene skal prøve å komme frem til en minnelig løsning. Å bringe saken inn for et meklingsorgan eller en nemnd kan løse saken før den når domstolene.

Nedenfor finner du en kort gjennomgang av de viktigste meklings- og nemndordningene. Disse ordningene er plassert både i og utenfor domstolene.

Mekling utenfor domstolene

Behandling av en sak for domstolene vil i mange tilfeller forverre konflikten og føre partene så langt fra hverandre at et videre samarbeid blir uaktuelt. Utenrettslig mekling er en alternativ metode for konfliktløsning som skal prøve å avgjøre konflikten før den tas til domstolene.

Partene kan velge en mekler som har særlig kunnskap om det saken dreier seg om. Denne formen for konfliktløsning utføres av aktører som har dette som arbeidsfelt, slik som Den Norske Advokatforening og Oslo Handelskammers Institutt for Voldgift og Alternativ konfliktløsning.

Beslutningen om å gjennomføre mekling utenfor domstolene kan få innvirkning for den videre behandlingen av saken. Mekling trer i enkelte tilfeller inn i stedet for behandling i forliksrådet, som i utgangspunktet er obligatorisk. Dette innebærer at saken kan bringes direkte inn for tingretten dersom meklingen ikke fører frem. Mekling kan også føre til at domstolsbehandling settes på vent inntil meklingen er gjennomført.

Avgjørelser fra enkelte utenrettslige tvistløsningsorganer får retts- og tvangskraft som en dom, med mindre avgjørelsen bringes inn for domstolene innen bestemte frister.

Tvisteloven gir lovfestede standardregler om mekling som partene kan velge å legge til grunn. Partene kan etter loven be retten om bistand til å oppnevne mekler og til å gjennomføre den utenrettslige meklingen.

Forbrukertvistutvalget

Forbrukertvistutvalget (Markedsrådets utvalg for forbrukertvister – FTU) er en statlig myndighet. Utvalget fungerer omtrent som en domstol.

Forbrukertvistutvalget behandler tvister

- om ting som en forbruker har kjøpt, og som det er noe galt med
- om håndverkertjenester, men bare slike som omfattes av håndverkertjenesteloven
- om avtaler som faller inn under angrerettloven

Forbrukerrådet skal forberede saken for behandling i FTU ved å blant annet innhente sakkyndige uttalelser. Før saken oversendes FTU, skal Forbrukerrådet mekle i saken etter at partene er gitt adgang til å uttale seg. Både under meklingen og ved den øvrige behandlingen av saken skal Forbrukerrådet innta en nøytral holdning. FTU avgjør klagesaker bare dersom Forbrukerrådets behandling ikke fører frem.

Saker som er avgjort ved dom, eller som er til behandling ved domstolene, blir ikke behandlet av FTU. Et søksmål kan imidlertid stanses hvis en part ønsker FTU-behandling. Så lenge en sak er til behandling hos FTU, blir den ikke behandlet av domstolene.

FTUs avgjørelser er bindende med mindre saken bringes inn for domstolene innen fire uker. FTU-vedtaket har da samme virkning som en rettskraftig dom.

Dersom en sak har vært behandlet av FTU, er det ikke nødvendig med mekling i Forliksrådet før saken eventuelt bringes inn for domstolene.

Klagenemnder

Forbrukerrådet har inngått avtaler med bransjeorganisasjoner om å etablere en rekke nemnder som skal behandle klager fra forbrukere. Det er gjort for å avlaste FTU og for å gi mulighet for tvisteløsning på områder som ligger utenfor utvalgets kompetanseområde.

Avtalene mellom Forbrukerrådet og bransjen inneholder bestemmelser som skal sikre nøytral og rettssikker behandling av sakene. Per i dag er det opprettet 22 slike nemnder. Blant områdene som har en egen klagenemnd, er bank, forsikring, kjøp av ny bolig, advokat, pakkereiser, parkering, inkasso, pakkereiser og pasientklager.

Nemndene består som regel av en eller flere partsoppnevnte representanter og en nøytral leder. Behandling i nemndene er med noen få unntak gratis.

Nemndenes avgjørelser er vanligvis kun rådgivende, men i praksis følges de i stor grad av den næringsdrivende. Enkelte nemnder har bestemmelser om garanti fra nærings siden om at nemndas vedtak skal følges.

Twister mellom private og forvaltningen

Enkelte saker mellom private og forvaltningen kan klages inn for offentlige instanser, blant annet sivilombudsmannen, trykderetten, pasientskadenemnda og disiplinærnemnda for advokatsaker.

Voldgift

Når en tvist oppstår, kan partene avtale at en eller flere tredjemenn skal løse tvisten med bindende virkning. Saken tas da opp til doms etter en domstollignende prosess hvor partene får anledning til å gi sin fremstilling av saken.

Bruk av voldgift gjør at tvisten ikke kan bringes inn for de ordinære domstolene. Voldgiftsrettens avgjørelse kan ikke ankes, men den kan settes til side som ugyldig av domstolene dersom den bryter med voldgiftsloven.

Mekling innenfor domstolene

Rettsmekling

Fra 2008 skal det tilbys rettsmekling ved alle landets domstoler. Rettsmekling er en alternativ måte å løse konflikter ved domstolene på, som vanligvis er enklere, raskere og billigere for partene. Hvis konflikten løses under rettsmeklingen, slipper partene rettssak og dom. Rettsmekling kan bare brukes i sivile saker.

Rettsmekling er et alternativ både i allmenn- og småkravsprosessen. Typiske forbrukersaker av en viss størrelse vil ofte være egnet for rettsmekling.

For å få tilbud om rettsmekling må saksøker bringe konflikten inn for retten ved stevning på vanlig måte. Samtidig med at stevningen sendes til saksøkte, vil begge parter få informasjon og tilbud om rettsmekling.

Det legges relativt få føringer for hvordan meklingen skal gjennomføres. Det er opp til rettsmekleren å bestemme fremgangsmåten, blant annet om det skal avholdes meklingsmøter med partene hver for seg eller med partene samlet. Mekleren skal forsøke å forlike partene og kan komme med forslag til hvordan tvisten kan løses.

Rettsmekling kan tilbys hos alle rettsinstansene, med unntak av Forlikrådet. Retten kan som hovedregel ikke beslutte rettsmekling mot partenes vilje.

Rettsmeklingen skal fremme kommunikasjon mellom partene og hjelpe dem til å finne en løsning som begge kan leve med. Det er i utgangspunktet partene selv som skal finne ut hvordan tvisten skal løses, men mekleren kan i enkelte tilfeller komme med forslag til løsning.

Partene deler som regel saksomkostningene. Men det er også mulig å avtale en annen fordeling eller at retten skal avgjøre fordelingen i forhold til utfallet av meklingen. Hvis man ikke kommer til enighet med meklingen, føyes saksomkostningene sammen med sakens samlede kostnader.

Dersom rettsmeklingen fører frem og partene blir enige, nedfelles enigheten som et rettsforlik. Rettsforliket er rettskraftig, men det er mulig å anke, eventuelt begjære oppfriskning eller fremme ugyldighetssøksmål.

Hvis man ikke kommer til enighet, fortsetter saksforberedelsen frem mot ordinær behandling i rettssystemet.